

Brusselse wilde plantjes

Natuur tussen de
straatstenen

Plantenboekje

WWW.WILDEPLANTJES.BRUSSELS

Natagora

Natagora werkt in Walonië en Brussel aan het herstel van de biodiversiteit en een beter evenwicht tussen de mens en de natuur. Hebt u zin in een stukje natuur

Aan de voet van de gevels, in het grind, in een spleet tussen de plaveien: de natuur is weer thuis in de straten van Brussel. Leefmilieu Brussel, Natagora en het Centrum voor stadecologie nemen u mee op een wandeling, een kennismaking met de wilde planten die spontaan bloeien in de stad.

in de stad? Met wat verbeelding en goede raad kan iedereen de biodiversiteit bevorderen! Het Brusselse team steekt een handje toe met hulpmiddelen (publicaties, fiches met adviezen, lezingen, workshops enz.) en activiteiten die heel het jaar door worden georganiseerd, zoals een beurs van wilde planten op het Sint-Katelijneplein. Een erkenning van uw inspanningen voor de biodiversiteit: het 'Réseau Nature' label.

Info : www.natagora.be/
reseanature.brussels@natagora.be

Leefmilieu Brussel

Leefmilieu Brussel is het bestuur voor leefmilieu en energie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Zijn

opdrachten: de lucht, het water, de bodem, het afval, het dierenwelzijn, het lawaai en de natuur (groene zones en biodiversiteit) onderzoeken, volgen en beheren. Leefmilieu Brussel levert ook de milieuvergunningen af en controleert hun naleving, ontwikkelt en steunt educatieve milieuprojecten in de Brusselse scholen, en neemt deel aan vergaderingen en onderhandelingen op Belgisch en internationaal niveau.

Info: www.leefmilieu.brussels

Centre d'écologie urbaine

Het **Centrum voor stadecologie** is een vereniging zonder winstoogmerk die concrete maatschappelijke innovaties voor een beter weersvermogen van Brussel

observeert, stimuleert en in netwerk brengt.

Het Centre d'écologie urbaine heeft een heleboel concrete projecten gerealiseerd (tuinen en moestuinen met permacultuur, wijkcompostering, boomgaarden met eetbare vruchten), naast projecten voor permanente educatie (opleidingen, radio-uitzendingen, politiek ecologisch tijdschrift, workshops, debatten enz.) en actief onderzoek (Opération Tournesol, ARBRES, Phosphore enz.).

Info: www.urban-ecology.be

Mijn Plantenboekje

25 planten die we vaak
op het voetpad ontmoeten

Dit boekje is eigendom van :

.....

Plantenboekje Brusselse wilde plantjes

De « Brusselse wilde plantjes » ontdekken?

De « Brusselse wilde plantjes » zijn de wilde planten die spontaan in onze straten groeien, daar waar we ze niet verwachten. Dit boekje stelt u fiches van twintig emblematische wilde planten om uw ontdekkingsstocht nog boeiender te maken. Het wordt uw reisgezel op uw verkenning van het wilde leven in uw wijk. Als je een telefoon of een camera hebt, aarzel dan niet om er een foto van te maken. Je kan ze zelfs identificeren met je smartphone (zie laatste pagina).

Goede onkruiden

De natuur in de stad is inderdaad niet beperkt tot parken en reservaten! Veel planten koloniseren ook gaten en spleten in onze steden. De wilde planten die spontaan in onze straten en op onze voetpaden verschijnen, zijn niet vuil en verdienen de naam 'onkruid' niet. Integendeel, ze zijn een teken van de kwaliteit van ons leefmilieu! Ze tonen hoe de natuur weer opbloeit nu we geen pesticiden meer gebruiken in de openbare ruimten. Dat is een essentiële vooruitgang voor de natuur maar ook voor onze gezondheid! Daarnaast bieden ze een waaier aan natuurlijke «diensten»: kost en woning voor insecten, vooral bestuivers, vermindering van het stedelijk warmte-eilandeffect, waterinfiltratie, verfraaiing van het stadslandschap...

Invasieve planten?

Sommige exotische planten zoals de reuzenberenklauw en de Japanse duizendknoop stellen tegenwoordig echte problemen aan de lokale flora doordat ze het ecologisch evenwicht verstoren. Door zich perfect aan te passen aan de omstandigheden, onderhevig aan een snelle en aanzienlijke groei, doch ook zonder reële natuurlijke vijanden, kunnen deze soorten bijzonder invasief worden en geleidelijk aan de plaatselijke soms zeer kwetsbare soorten vervangen en de ecosystemen wijzigen. Soms zijn zulke planten te vinden tussen de « Brusselse wilde plantjes ».

Inhoudsopgave

Bezemkruid

6

Muurpeper

32

Duizendblad

8

Muurvaren

34

Geel nagelkruid

10

Perzikkruid

36

Gehoornde klaverzuring

12

Robertskruid

38

Gewone melkdistel

14

Schijskamille

40

Grote brandnetel

16

Stinkende gouwe

42

Grote klit

18

Straatgras

44

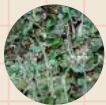
Grote weegbree

20

Tuinwolfsmelk

46

Halvemaanjesmos

22

Viltige basterdwederik

48

Henderstasje

24

Vlinderstruik

50

Hondsdrif

26

Vogelmuur

52

Klimop

28

Wilde rucola

54

Korstmos

30

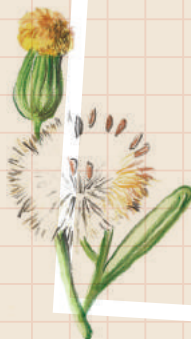
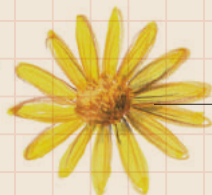
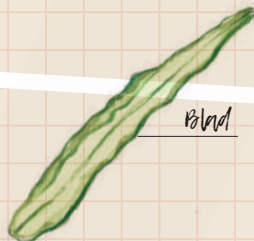
Bezemkruid

- *Senecio inaequidens* -

Invasief

Algemene kenmerken

Bezemkruid heeft taaie, vertakte stengels die tot een meter hoog kunnen worden. De plant vormt opstaande bosjes, als van een struik, en heeft smalle, fijn getande bladeren.

Vruchten met een wit veertje, zoals die van de paardenbloem.

U vindt ze overal! Het is een weinig veeleisende plant die zowel in droge als op vochtige grond groeit, op rijke en op arme bodems...

Dit is een sterke, overjarige plant die met de hulp van de wind tijdens haar leven tot 30.000 zaadjes naar alle open ruimten verspreidt.

Wist u dit?

Deze plant komt uit Zuid-Afrika. Waarschijnlijk is ze toevallig hier geraakt, via de import van schapen: in de wol gevangen zaadjes zouden zich langs de spoorwegen hebben verspreid.

Nut voor de mens

Bezemkruiskruid is een gevaar voor ons milieu, want waar het haar intrek neemt, verdringt het de inheemse planten.

De plant bevat stoffen die giftig zijn voor mens en dier.

Tip

De plant staat op de officiële lijst van invasieve exotische soorten, beschikbaar op www.alterias.be.

Net als de andere soorten op deze lijst mag ze niet worden geplant, gezaaid enz.

Om ze te verwijderen, moet u voor de bloei de volledige plant uittrekken en later controleren of een rest van de wortel niet opnieuw aan het schieten is. Let op, de zaadjes overleven 5 tot 10 jaar lang! Controleer de plaats dus regelmatig na het wieden, om zeker te zijn dat het bezemkruiskruid echt verwijderd is.

Duizendblad

- *Achillea millefolium* -

Een wondhelende plant

Algemene kenmerken

Duizendblad of *Achillea millefolium* behoort tot de familie van de paardenbloemen (Composietenfamilie) en draagt bloemtrossen (bloemhoofdjes) die bestaan uit een verzameling aan bloempjes samen op een bloembodem (receptaculum). De bloembodems vormen op hun beurt samen een groter bloemengeheel: het zijn dus groepen van groepen bloemen! Van

dichtbij te bekijken! Het blad is fijn uitgesneden en lijkt uit duizend kleine blaadjes te bestaan. Deze blaadjes treffen we vaak zonder bloemen midden in grasvelden.

Een bloem

Een bloem

Groep van bloemen (bloemhoofdje)

Vrucht / zaad

Bladen

Duizendblad groeit langs wandelpaden, op plekken met voldoende daglicht maar zonder vertrapping. De plant gedijt op droge, kalkarme grond.

? Wist u dit?

- Tijdens de eerste wereldoorlog zat duizendblad in de eho-tas van de soldaten. De plant werd gebruikt om lichte verwondingen te verzorgen. Zijn Latijnse naam dankt duizendblad aan de held Achilles uit de Griekse mythologie die de plant gebruikte om zijn wonden te genezen.

Nut voor de mens

Duizendblad is eetbaar, maar is vooral gekend om zijn wondhelend effect. In de moestuin is het een goede bondgenoot: zijn wrange geur stoot predatoren af, maar trekt bestuivers aan.

Nut voor de fauna

Duizendblad is een honingplant die nectar geeft aan bestuivende insecten.

Tip

Duizendblad kent verschillende toepassingen die meer of minder omslachtig zijn. Het makkelijkst is op enkele blaadjes te kauwen en de pasta die zo ontstaat op wonden te leggen, om de genezing te versnellen.

Amédée Masclef
Atlas des plantes de France, 1891

Geel Nagelkruid

- *Geum urbanum* -

Vruchtbol met weerhaakjes

Algemene kenmerken

Vaste plant uit de familie van de aardbeiplanten. Hij draagt gele bloemen met 5 kroonblaadjes. De droge vruchten hebben weerhaakjes die blijven hangen aan dieren en broekspijpen. Het blad is uitgesneden en getand met een eindlob die groter is dan de andere lobben.

Bloemen

Vrucht

Halfschaduwplant. Groeit in het onderhout in een rijke bodem, in zomen en ruigten.

? Wist u dit?

• Monniken gebruikten de plant voor uitdrijvingsrituelen.

Nut voor de mens

Het aftreksel van geel nagelkruid is kalmerend en bevordert de spijsvertering. Kauwen op een stuk wortel verlicht tandpijn.

Nut voor de fauna

Geel nagelkruid produceert nectar die bestuivende insecten aantrekt.

Tip

De wortels van geel nagelkruid worden in de keuken gebruikt als alternatief voor kruidnagel.

Johann Georg Sturm
(source : Wikipédia)

Gehoornde klaverzuring

- *Oxalis corniculata* -

Geneviève Perello

Algemene kenmerken

Dit is een kruipende plant. De bladeren zijn samengesteld uit drie delen (als een klavertje) met de vorm van een hartje. Ze zijn donkergroen tot paars van kleur. De gele bloemen met 5 blaadjes verschijnen tussen de lente en de herfst. De vruchten lijken op hoorntjes.

Bloem

5 blaadjes

Bladeren

Lijken op die van klaver

Vrucht/zaad

Ze wordt als sierplant gekweekt maar ontsnapt vaak uit de tuinen, dankzij haar vruchten die ontploffen en hun zaadjes tot ver van de moederplant uitstoten. Ze komt voor op weinig vruchtbare grond, zoals braakland of op straat.

? Wist u dit?

• Gehoornde klaverzuring dankt haar naam aan twee kenmerken. Ten eerste bevat ze een zuur, oxaalzuur, dat ook in rabarber en bieten voorkomt. Ten tweede heeft ze hoornvormige vruchten.

Nut voor de mens

Gehoornde klaverzuring wordt gebruikt om textiel, leder en hout te bleken. Alles aan de plant is eetbaar, maar in te grote hoeveelheden kan ze giftig zijn.

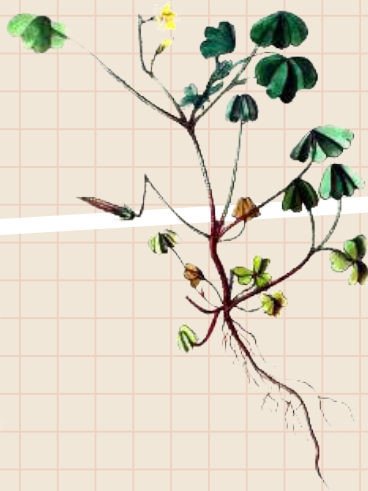
Ze is lekker als sla maar u kunt er ook limonade van maken, met wat suiker erbij.

Tip

De tuiniers houden niet van gehoornde klaverzuring, en toch is dit een plant die veel vertelt over de kwaliteit van de grond!

Ze ontwikkelt zich op plaatsen waar de grond aan het sterven is wegens te veel blootstelling aan de zon, aan felle regen of aan de doorgang van de mens. Als bodembedekker beschermt de klaverzuring andere planten met de schaduw van haar bladeren.

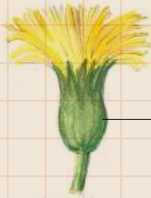
Gewone melkdistel

- *Sonchus oleraceus* -

Een wilde groente

Algemene kenmerken

Deze plant, die meer dan 1 m hoog kan worden, draagt heel de zomer lang gele bladen op een vertakte stengel. De blaadjes lijken op die van de paardenbloem maar zijn wat scherper en onderaan een beetje blauw. Anders dan bij zijn neef 'omhelzen' sommige blaadjes de opstaande stengel, met 2 puntige uiteinden.

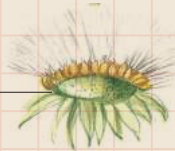
Bloem

Blad

Vrucht/Zaad

De melkdistel is niet kieskeurig: we vinden ze op braakland, onbebouwde terreinen, aan de rand van het voetpad... Ze plant zich voort met haar zaden, die net als die van de paardenbloem soms op grote afstanden door de wind worden meege dragen.

? Wist u dit?

• De melkdistel dankt haar naam aan de witte 'melk' die verschijnt wanneer haar holle stengel wordt doorgesneden.

Nut voor de mens

Ze is een van onze beste wilde groenten, dankzij de eiwitten, vitamines en mineralen die ze bevat. De jonge blaadjes zijn mals en kunnen als sla worden gegeten. Later kunnen ze worden gekookt en op alle mogelijke manieren bereid.

Nut voor de fauna

Haar bloemen brengen honing voort, zodat ze vaak insecten op bezoek krijgen. De zaden van de melkdistel zijn een lekkernij voor de putter en veel andere kleine vogels.

Tip

Dit is een uitstekende bijvoeding voor huisdieren en vooral voor konijnen.

Grote brandnetel

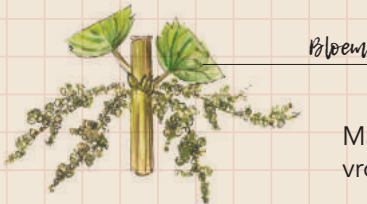
- *Urtica dioica* -

Een plant met heel veel goede eigenschappen

Algemene kenmerken

Zijn opstaande, soms een meter hoge stengels dragen getande groene blaadjes in de vorm van een hart, met een glimmende bovenkant.

Prik u niet! De stengels zijn bedekt met fijne naaldjes die u in het licht kunt zien en die een brandend gevoel geven als u ze aanraakt.

Mannelijke bloem en
vrouwelijke bloem Vanaf juni

Heel kleine zaadjes
Vanaf september

De brandnetel komt voor op alle rijke bodems, als een getuige van het werk van de mens; het is een nitrofiële plant (ze houdt van nitraten). Ze verspreidt zich via haar gele wortels en vormt grote bossen.

? Wist u dit?

De grote brandnetel werd al in de middeleeuwen gebruikt tegen bloedingen en reuma. Ook de vezels van haar stengel waren kostbaar: men maakte er stoffen van, tassen, touw...

Nut voor de mens

De brandnetel is uitzonderlijk voedzaam: ze bevat meer eiwitten dan soja, meer calcium dan melk, meer ijzer dan spinazie en zeven keer meer vitamine C dan citroen. Het weken van de blaadjes levert een gier op die gekweekte planten versterkt en een natuurlijk insecticide is.

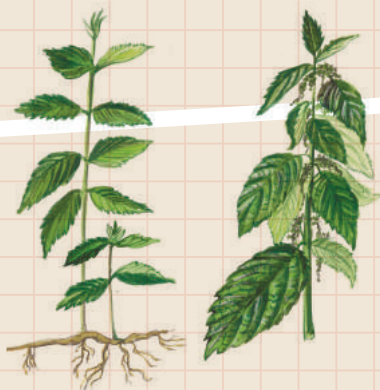
Nut voor de fauna

De blaadjes van de brandnetel zijn voedsel voor de rupsen van onze mooiste dagvlinders (dagpauwoog, gehakelde aurelia, kleine vos, landkaartje...).

Tip

De jeuk van brandnetels kan worden gestild door wrijven met alcoholazijn (voor de keuken) of met bladeren van de weegbree.

Grote klit

- *Arctium lappa* -

Kleverige knoppen

Algemene kenmerken

Deze plant wordt 80 tot 160 cm hoog en heeft paarse bloemen met veel stugge, verspreide haakjes. De haakjes hechten zich aan de vacht van dieren en de kleren van de kinderen.

Bertrand Bui

Een bloem

Groep van bloemen

De 'bol' met haakjes is geen bloem maar een geheel van bloemen, een zogenaamde bloemkorf.

Vrucht/zaad

Blad

Amédée Masclef Atlas des plantes de France, 1891

Ze komt voor op braakland. Dankzij haar systeem om met dieren mee te liften, kan ze zich gemakkelijk overal verspreiden, tot heel ver van haar oorspronkelijke plaats.

Wist u dit?

• Na een wandeling in de Alpen merkte George de Mestral dat zijn kleren - en zijn hond- vol met klitten hingen. Hij bestudeerde de plant onder de microscoop en vond een nieuw bevestigingssysteem uit... klittenband (Velcro).

Nut voor de mens

De grote klit is een van de vergeten oude groenten. Vroeger werd ze in de moestuin gekweekt. De wortel kan als gekookte groente worden gegeten (zoals schorseneren). De wortel van de grote klit smaakt een beetje als artisjok. In Japan wordt hij nog altijd onder de naam gobo gegeten.

Nut voor de fauna

De rups van de distelvlinder voedt zich met de grote klit.

Tip

De grote klit wordt veel gebruikt in de plantengeneeskunde. Uit de wortels wordt een olie geperst die haaruitval afremt, de geplette bladeren stillen de pijn van een insectenbeet en de kruidenthee helpt tegen maagklachten.

Grote weegbree

- *Plantago major* -

De plant die brandnetelpijn verzacht

Algemene kenmerken

Grote weegbree, een plant met vlezige, parallelnervige bladeren, is een echte tredplant. De aren kunnen 10 tot 15 cm lang worden en lijken op een rattenstaart. Grote weegbree heeft brede ovale bladeren, wat hem onderscheidt van de smalle weegbree die lange en smalle bladeren heeft.

Matthieu Guillemot

Bloem

Vrucht / zaad

Weegbree gedijt op vaste kleigrond, vooral waar de grond fel betreden is zodat tal van andere planten er niet groeien.

? Wist u dit?

• De Europeanen voerden de zaden per ongeluk mee in hun schoenzolen, waarop de weegbree overal waar ze kwamen uit de grond schoot. Daarom noemden de Native Americans deze plant "voetspoor van de blanken".

Nut voor de mens

De bladeren en de zaden zijn eetbaar. Weegbree heeft vele geneeskundige toepassingen.

Nut voor de fauna

Zaadetende vogels, en vooral mussen, zijn verleid op de zaden.

Tip

Grote weegbree verzacht insectensteken en brandnetelpijn. Kauw op een weegbreeblad en leg het op de geïrriteerde zone. De pijn verdwijnt snel.

Amédée Masclef
Atlas des plantes
de France, 1891

Halvemaanmoesmos

- *Lunularia cruciata* -

Een heel vreemde plant

Algemene kenmerken

Dit is een heel klein plantje zonder bloemen of stengels. Het is geen bloeiende plant maar een thalleus levermos (een soort die aan de mossen verwant is). De dikke lobben (thalli) van het organisme lijken op halvemaanvormige vetblaadjes die uit 'haakjes' groeien, de wortelstokken.

Silvain Piry

Thallus

We vinden ze in gazons, in spleten van boomstammen en in alle soorten vochtige omgevingen.

? Wist u dit?

Deze plant werd vroeger bij de bladmossen ingedeeld, vanwege haar eenvoudige structuur en 'voorouderlijke' kenmerken. Nu is ze bij de levermossen ondergebracht, als enige vertegenwoordiger van haar familie.

Tip

De halvemaantjesmos groeit goed op plaatsen die te schaduwrijk zijn voor gras. Profiteer er in de tuin van, als aanvulling van het gazon.

Herderstasje

- *Capsella bursa-pastoris* -

Een plant met hartvormige vruchten

Algemene kenmerken

Dit is een plant van de familie van de kool (kruisbloemigen: de bloemen met vier blaadjes vormen een kruis).

De grijsachtige bladeren liggen dicht bij de grond, zoals die van de paardenbloem, rond een ongeveer 50 cm hoge stengel.

Bloem

Kleine (2-3 mm) witte bloempjes
in trossen, van mei tot oktober

Blad

Vrucht/zaad

Een holle, driehoekige,
platte en hartvormige bloem.

Dit is een geneeskrachtige, eetbare en voedzame plant die zich met een rijkelijke productie van zaden vermenigvuldigt.

Wist u dit?

- De naam komt van de vorm van de vruchten, die op langwerpige beursjes lijken.

Nut voor de mens

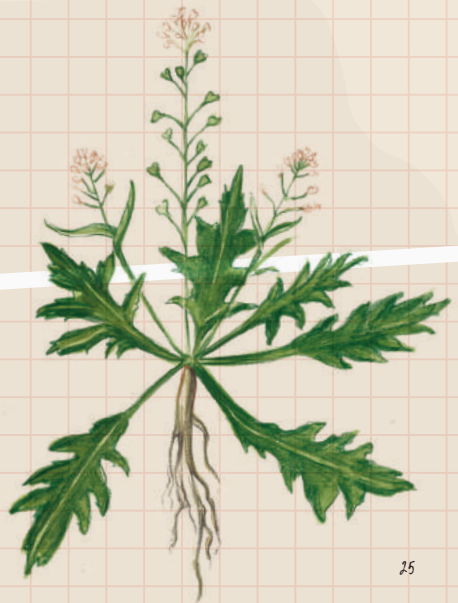
De wortel en de zaden worden als kruidenrij gebruikt, terwijl de jonge blaadjes van het rozet rauw of bereid kunnen worden gegeten – ze smaken naar mosterd.

Dit is ook een goede bondgenoot van de tuinier. De zaden zijn van nature omhuld met een stof die als ze vochtig wordt een kleverige, dodelijke val voor kleine grond dieren vormt. Men weet nog altijd niet of dat een verdedigingsmechanisme is, of dat de plant haar prooiën als voedsel verteert.

Tip

Thee van herderstasjes regelt de bloedsomloop en de bloeddruk en bestrijdt vele soorten bloedingen.

Hondsdrاف

- *Glechoma hederacea* -

Een kruipende plant

Algemene kenmerken

Hondsdrاف is verwant aan lavendel en marjolein (lipbloemenfamilie of Lamiaceae). Tweelippige paarse bloemen staan verspreid over de vierkante stengel en verspreiden een sterke geur. Het blad is niervormig. Hondsdrاف plant zich voort met stolonen, uitlopers die over de grond kruipen en een nieuwe plant doen ontstaan, een "kloon" van de eerste.

Bloem

Paul Fabre, Tela Botanica

Bloemen

Hondsdrاف groeit in grasperken en weilanden of aan de voet van hegen, maar altijd op koele grond.

Wist u dit?

- De bloem is tweelippig. De onderlip dient als landingsbaan voor insecten.

Nut voor de mens

Sinds de oudheid worden de bloemen van hondsdrاف worden gebruikt tegen luchtweginfecties.

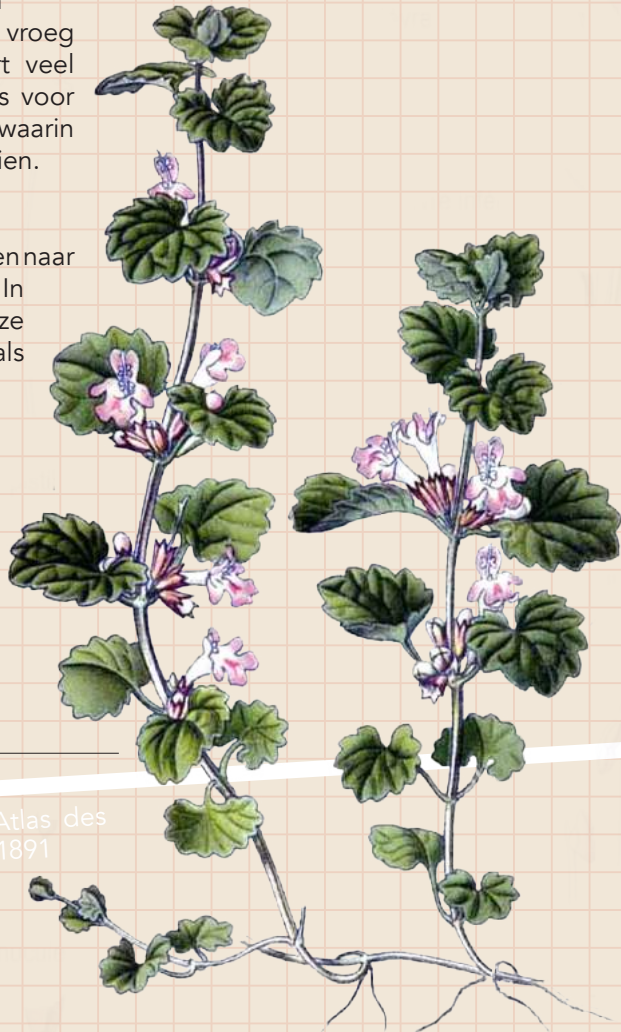
Nut voor de fauna

Hondsdrاف bloeit vroeg in het jaar en produceert veel nectar, wat zeer welkom is voor de insecten in een periode waarin veel planten nog niet bloeien.

Tip

Deblaadjes smaken naar munt en citroen. In grote hoeveelheden zijn ze giftig, maar ze kunnen als specerij worden gebruikt.

Amédée Masclef, Atlas des plantes de France, 1891

Klimop

- *Hedera helix* -

Onverdiend onbemind

Algemene kenmerken

De klimop is een klimmende of kruipende slingerplant die tot 30 m lang kan worden. De glimmende blaadjes zijn winterhard (ze vallen niet af). Op de takken met bloemen hebben ze een ruitvorm, op de takken zijn ze gelobd en ingesneden.

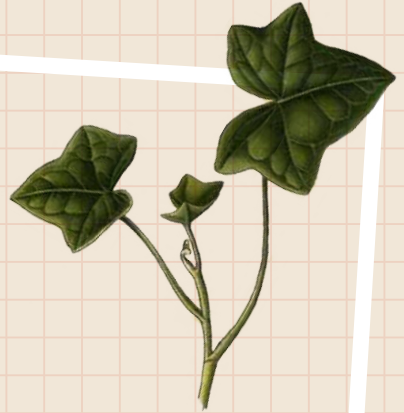

Cesar Silvestre

Ingesneden blaadjes van een tak zonder bloemen

Bloem

Vrucht/zaad

Amédée Masclef Atlas des plantes de France, 1891

We vinden de klimop in bomen en op muren, die ze met haar haakjes beklimt, in het onderhout, in de tuinen en kruipend langs de muren. Ze kan goed tegen schaduw en koele omgevingen.

? Wist u dit?

• De klimop dankt haar slechte reputatie aan het geloof dat ze concurreert met de bomen waarop ze klimt. In werkelijkheid heeft ze geen negatieve impact op de boom, behalve als die verzwakt is. Ze geeft de boom zelfs een natuurlijke voeding. Op de gevels die ze koloniseert vormt ze een bescherming tegen weer en wind en een natuurlijke vorm van thermische isolatie. Maar laat ze niet tot op het dak klimmen, want daar kan ze schade aanrichten!

Nut voor de mens

De klimop heeft tal van geneeskrachtige eigenschappen. De gefermenteerde plant kan als natuurlijk insecticide worden gebruikt en als afweermiddel tegen slakken. Van de bladeren kan men natuurzeep en wasmiddel maken. Klimop is bovendien een uitstekende bodembedekker: ze is gemakkelijk te kweken en blijft heel het jaar groen!

Nut voor de fauna

Omdat de klimop in de nazomer en de herfst bloeit, kunnen insecten die honing verzamelen (zoals de klimopbij, een solitaire bij) er nog lang van profiteren, terwijl de vogels zich in de winter met haar vele vruchten voeden. Het winterharde, dichte gebladerte is een goede schuilplaats voor insecten en vogels.

Korstmos

- *Parmelia* sp. -

Plantenoortjes

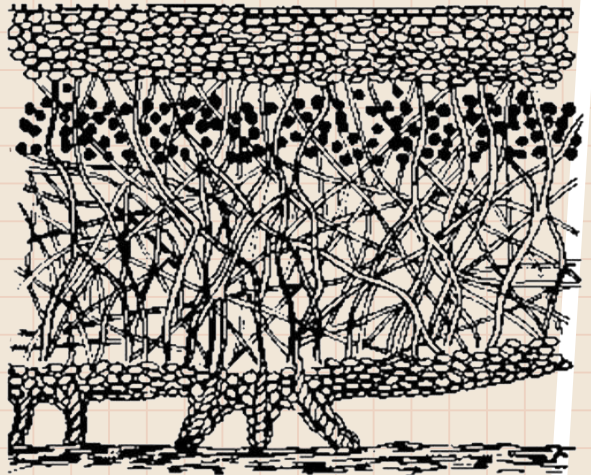
Algemene kenmerken

Korstmossen zijn kleine organismen die een soort schijnblaadjes vormen (de 'thalli') en zich gedeeltelijk met haakjes aan een ondergrond vasthechten. De soort *Parmelia* heeft grote thalli die u met de hand van de ondergrond kunt losmaken.

pinphostock

Schimmel
Cellen groene algen /
cyanobacteriën
Schimmeldraden
Schimmel
Rizoïden

Dwarsdoorsnede van een thallus van korstmoss

Korstmossen zijn buitengewoon sterke organismen die zowat overal op aarde voorkomen, van de polen tot in de tropen. Ze groeien op rotsen, muren, boomstammen... Meestal houden ze van een vochtige klimaat.

? Wist u dit?

- Korstmos is een symbiose (samenleving) tussen een schimmel en een alg: ze vullen elkaar met hun eigenschappen aan en vormen zo een superorganisme dat in extreme omstandigheden kan overleven.

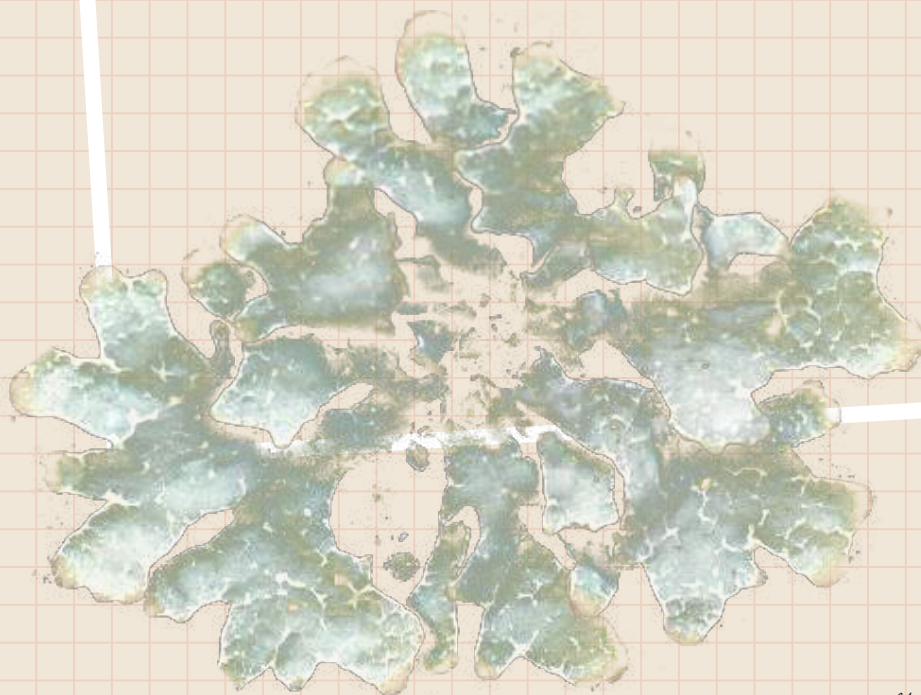
Nut voor de mens

Sommige korstmossen van de soort *Parmelia* werden traditioneel als verfstoffen gebruikt.

Tip

Veel korstmossen worden als bio-indicatoren gebruikt: hun aanwezigheid levert informatie op over de omgeving waar ze groeien (droog of vervuild milieu, luchtkwaliteit enz.). Men kan soms op één enkele rots honderden verschillende soorten aantreffen!

Muurpeper

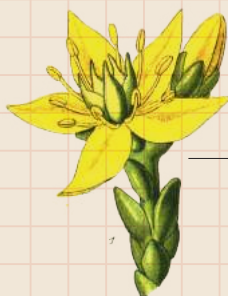
- *Sedum acre* -

Paul Fabre

Algemene kenmerken

Een kruipend vetplantje, 5 tot 10 cm hoog, met opstaande stengels. De stengel bestaat uit een groot aantal vlezige blaadjes. De stervormige bloemen zijn fel geel van kleur.

Bloem

5 gele bloemblaadjes Bloei:
juni, juli

Blad

Vetbladen die rechtstreeks uit de stengel ontschieten.

Vrucht/zaad

Amédée Masclef Atlas des plantes de France, 1891

Ze houdt van de zon en van kalkbodems. Omdat ze erg weinig water nodig heeft, doet ze het goed op daken, muren en andere droge, steenachtige plaatsen. Ze verdraagt temperaturen tot -25°C.

? Wist u dit?

- Deze plant wordt vaak in rouwkransen gebruikt.

Nut voor de mens

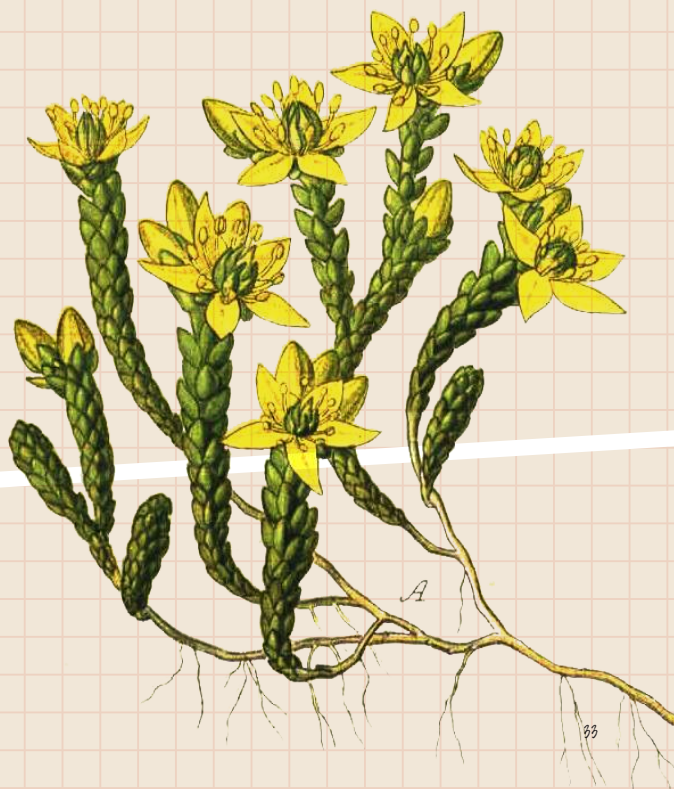
Muurpeper is lichtjes giftig, maar wordt wegens zijn pikante smaak toch in de keuken gebruikt.

Maar als er te veel van wordt gegeten, werkt ze als een braakmiddel.

Tip

Kauw op een stukje stengel met veel blaadjes (niet inslikken!) en u zult merken waar de naam peper vandaan komt!

Muurvaren

- *Asplenium ruta-muraria* -

Algemene kenmerken

Deze kleine varen wordt niet hoger dan 15 cm. Haar veren (zo heten de bladeren van varens) zijn mat groen, taai en meestal ovaal of driehoekig van vorm. Ze groeien uit een korte wortelstok. De vruchten zijn meestal donker van kleur en verschijnen aan de onderkant van de bladschijven.

Yoan Martin

Veren

Vruchten

Men vindt de muurvaren overal in Europa. Ze groeit op droge kalkrotsen en in de spleten van muren.

? Wist u dit?

- Deze plant kan als ecologische indicator worden gebruikt, want ze is erg gevoelig voor luchtverontreiniging. Haar aanwezigheid wijst dus op een goede luchtkwaliteit.

Nut voor de mens

Vroeger werd ze tegen hoest, geelzucht en haaruitval gebruikt. Vandaag de dag worden de veren voor hun samentrekkende, slijmoplossende en oftalmische eigenschappen toegepast.

Perzikkruid

- *Persicaria maculosa* -

De schone met het hoefijzer

Algemene kenmerken

Dit is een eenjarige plant die 20 tot 80 cm hoog wordt, met een gladde opstaande stengel. De bladeren zijn lang en spits afwisselend geplaatst en bij de basis omgeven door een harige schede. Ze vertonen vaak een paarse vlek in de vorm van een hoefijzer. De in aren verzamelde bloemen zijn roze of soms bijna wit.

Silvain Piry

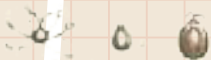

Bloemen

Blad

De vlek is goed zichtbaar

Vrucht/zaad

De plant komt overal in Europa voor. Ze heeft een voorkeur voor open plaatsen, met veel stikstof in de bodem en voldoende nat.

? Wist u dit?

• Deze plant wijst op een vrij verse, vruchtbare bodem.

Nut voor de mens

Perzikkruid is rijk aan tannines en werd vroeger als geneeskrachtige plant gebruikt om wonden te behandelen en voor haar samentrekkende werking.

De zaden kunnen als voedsel voor gevogelte worden gebruikt. De bladeren en de jonge scheuten zijn eetbaar, maar worden beter gekookt om hun bittere smaak en samentrekkende werking te verwijderen. De plant kan bovendien als verfstof worden gebruikt, om textiel geelrood te kleuren.

Nut voor de fauna

Dit is een honingplant die veel bestuivende insecten aantrekt.

Tip

Ze bevat bepaalde stoffen met een insecticide werking. Als u ze in de tuin plant, zal ze luizen en bladluizen weren.

Robertskruid

- *Geranium robertianum* -

Een wilde geranium!

Algemene kenmerken

Dit plantje groeit in de schaduw langs wandelpaden. Het is makkelijk herkenbaar aan zijn sterk getande blad en zijn bloemen met 5 roze blaadjes die altijd per twee op de stengel ingeplant staan. Wanneer het seizoen ten einde loopt, kleuren de bladeren en de stengel rood. De vrucht lijkt op de snavel van een kraanvogel.

Vrucht/zand

Bloem

Blad

Johann Georg Sturm

Robertskruid groeit op koele, schaduwrijke steengrond.

Wist u dit?

De vruchten openbarsten zodat de zaden tientallen centimeters ver in het rond worden geschoten.

Nut voor de mens

Alle delen van de plant worden gebruikt voor verzorging: als infusie tegen diarree, als gorgeldrank voor mondinfecties en uitwendig als wondhelend middel.

Nut voor de fauna

De geranium robertskruid is een honingplant die nectar geeft aan bestuivende insecten.

Tip

Plant hem in de tuin of zet hem op het balkon: zijn geur stoot muggen af. Dit effect bereikt u ook door de blaadjes over het lichaam te wrijven, maar even doeltreffend als citronella is robertskruid niet.

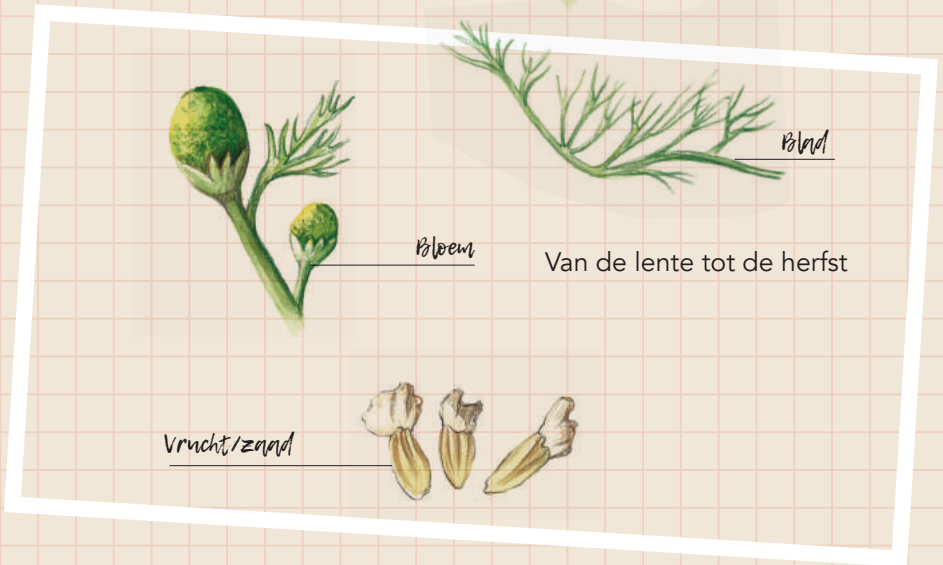
Schijfkamille

- *Matricaria discoidea* -

Een bloem zonder bloemblaadjes

Algemene kenmerken

Dit is een ongeveer 30 cm hoge plant met opstaande, zeer harde stengels en sterk ingesneden bladeren. De bloemen lijken op knoppen, omdat ze geen bloemblaadjes hebben. Eigenlijk bestaan ze uit een groot aantal minuscule bloempjes (een samengestelde bloem), die wanneer u erover wrijft heel aangename geuren afstaan.

Deze plant heeft een voorkeur voor bermen en tuinen. Ze groeit goed in verharde grond. Omdat ze een lange bloeiperiode heeft, herzaait ze zich gemakkelijk.

Nut voor de mens

Kamillethee is vooral aanbevolen voor mensen met een gebrek aan eetlust of een moeilijke spijsvertering. Hij helpt ook goed tegen grieppijn.

Nut voor de fauna

Zoals alle soorten van haar familie is de kamille nuttig voor allerlei insecten.

Tip

Met haar ananasgeur parfumeert ze dessertjes en drankjes. In het Engels heet de kamille zelfs 'pineapple weed': ananaskruid...

Stinkende gouwe

- *Chelidonium majus* -

Wrattenkruid

Algemene kenmerken

Bloem met 4 gele kroonbladeren. Elk stuk blad lijkt op een eikenblad. De plant produceert geel melksap dat vrijkomt uit geknakte stengels. De vrucht lijkt op een kleine peul.

Zaden

Vruchten

Bloembladloze bloem

Amédée Masclef Atlas des plantes de France, 1891

Stinkende gouwe komt veel voor onder heggen, langs wandelpaden en in scheuren in muren.

Wist u dit?

• De Griekse naam betekent zwaluw. Een mogelijke reden is dat de plant bloeit in de lente, wanneer deze vogels terugkomen.

Nut voor de mens

Het gele melksap verzorgt wratten: vandaar de bijnaam "wrattenkruid". Maar opgelet: dit melksap kan ook brandwonden veroorzaken als de huid wordt blootgesteld aan de zon. Eet de plant vooral niet op, want hij zorgt voor problemen met de spijsvertering, het zenuwstelsel en het hart.

Nut voor de fauna

Mieren zijn dol op de suiker uit deze plant. Ze verslepen de zaden.

Tip

Sommige alchemisten dachten dat het gele melksap van de stinkende gouwe gewoon metaal kon omvormen in goud. Ze hebben niet de juiste formule gevonden. Misschien slaagt u daar wel in?

5-7 segment blad

Straatgras

- *Poa annua* -

Een gras dat heel het jaar bloeit

Algemene kenmerken

Straatgras wordt niet hoger dan 20 cm en vorm meestal dichte bosjes. De platte sprietten worden 1 tot 5 mm hoog.

Bloem

Blad

Bloei in dichte trossen op korte stengels

Vrucht/zaad

Straatgras is een heel courant gras dat echt overal kan groeien. Het ontkiemt al op 8°C en is bestand tegen zelfs heel kort maaien. Het heeft een lichte wortelvorming, zodat het op belopen grond plaats maakt voor weegbree.

Wist u dit?

- Straatgras is niet welkom op voetbalvelden, want als het ook maar een beetje water te kort komt, droogt het uit en vormt het gele plekken op een terrein dat iedereen graag groen ziet.

Nut voor de mens

Straatgras vult de lege plekken die het werk in de tuin achterlaat. Als u het niet erg vindt dat het in droge periodes wat verkleurt, kunt u het als gazongras gebruiken.

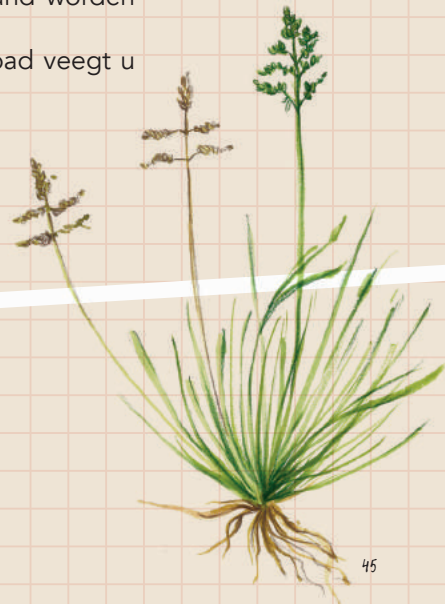
Nut voor de fauna

De bladeren voeden vier rupsen van onze dagvlinders: hooibeestje, bruin zandogje, bont zandogje, oranje zandogje...

Tip

Dit kruid zonder wortelstok (een ondergrondse stengel die naar andere planten leidt) kan gemakkelijk met de hand worden gewied. Ongewenste kleine plantjes op het voetpad veegt u gewoon met de bezem weg!

Tuinwolfsmelk

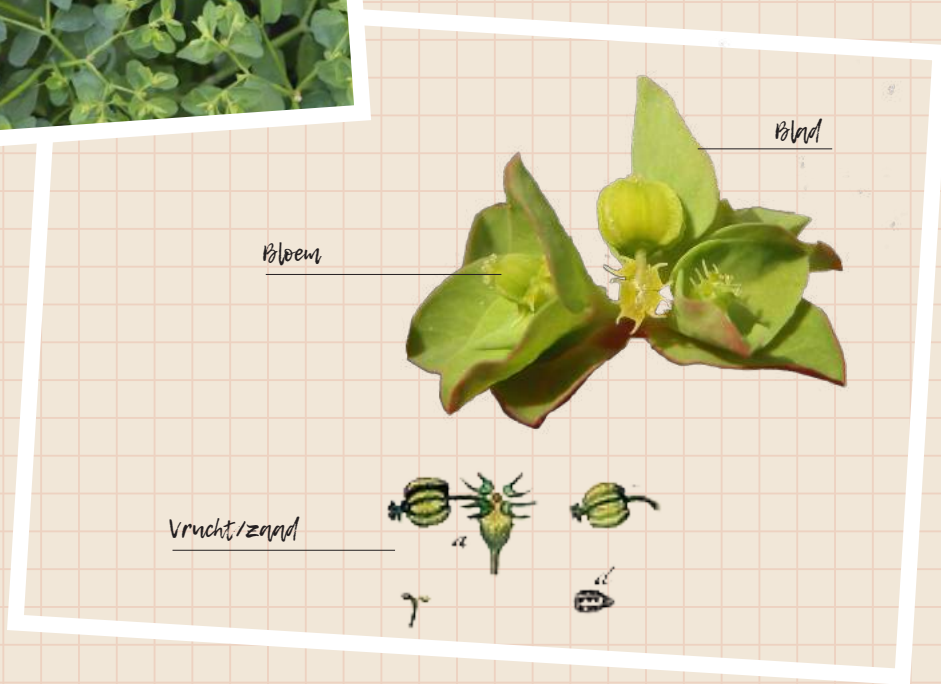
- *Euphorbia peplus* -

Een echte of een valse bloem?

Algemene kenmerken

Dit overjarige plantje wordt niet hoger dan 40 cm. Het heeft een gladde, opstaande stengel, die vaak aan de basis vertakt is. De ovale bladeren zijn afwisselend geplaatst. De bloemen vormen een scherm.

Catherine Legrand

Ze komt overal in Europa voor, vooral op akkers, in tuinen, moestuinen, aarden taluds, braakgrond en in puin.

? Wist u dit?

• De euphorbia dankt haar naam aan een geneesheer uit de Griekse oudheid, Euphorbus, die de geneeskrachtige werking van haar melk zou hebben ontdekt.

Nut voor de mens

De melk die verschijnt wanneer de stengel wordt gebroken, helpt tegen wratten. Maar let op, als ze wordt ingeslikt, is ze giftig, en ze is bijtend voor de huid, de slijmvliezen en de ogen. Aan de melk onttrokken moleculen worden in de geneeskunde gebruikt, vooral voor de behandeling van huidkanker.

Nut voor de fauna

De weinig kleurige bloemen trekken geen klassieke bestuivende insecten zoals bijen aan, maar mieren verzamelen de zaden en voeden zich met het vocht dat ze afscheiden. Op die manier verspreiden de mieren de zaden van de plant.

Tip

Let op, want alles aan deze plant is giftig. Zorg dat kinderen of huisdieren er niet van eten.

Viltige basterdWederik - *Epilobium parviflorum* -

Een regen van zijden parachutes

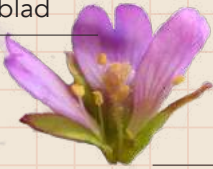
Algemene kenmerken

De stengels van deze plant kunnen tot 40 cm hoog worden. Ze zijn behaard en dragen licht getande, lange, spitse bladeren. Aan het uiteinde van groene uitwassen die op vertakkingen van de stengel lijken, verschijnen bleekroze bloempjes met tweelobbig bloembladen. In de zomer openen de uitwassen zich en laten ze zaden als zijden parachutes ontsnappen die worden meegevoerd door de wind.

Matthieu Boll

Tweelobbig
bloemblad

Bloem

Blad

Vrucht/zaad

De onderkant van de bloem spat open en geeft pluizige zaadjes vrij.

De plant komt zowat overal in Europa voor, in het onderhout, aan de bosrand en langs rivieren en vijvers. Ze houdt van vochtige, zonnige plaatsen.

? Wist u dit?

De plant zou geneeskrachtige deugden bezitten, want de bewoners van een Oostenrijkse vallei die veel kruidenthee van de basterdwederik drinken, hebben erg weinig prostaatproblemen.

Nut voor de mens

Ze heeft geneeskrachtige deugden, vooral tegen hypertrofie van de prostaatklief, naast diuretische eigenschappen. Ze zou ook ontstekingswekkend zijn en de spijsvertering bevorderen. U kunt een kruidenthee maken van de gedroogde bloemen.

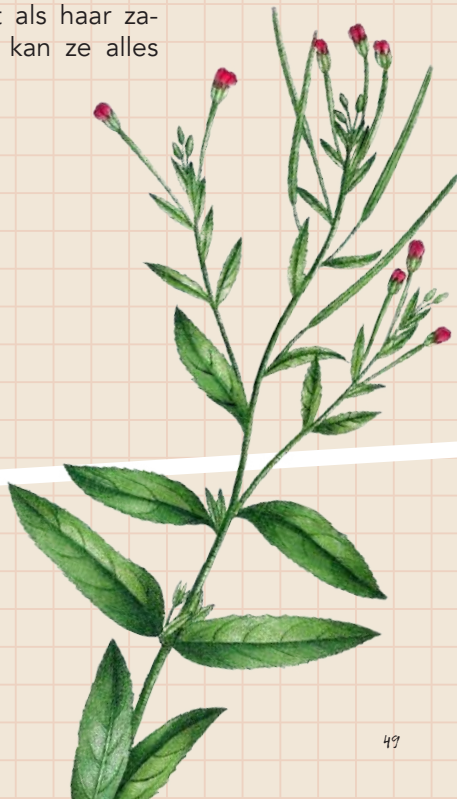
Nut voor de fauna

Dit is een honingplant, die dus veel bestuivende insecten aantrekt.

Tip

Plant ze niet in uw tuin, want als haar zaden zich te veel verspreiden, kan ze alles overwoekeren.

Vlinderstruik

- *Buddleja davidii* -

Een trekpleister voor vlinders

Algemene kenmerken

Deze struik kan tot 3 meter hoog worden. Ze heeft hoekige takken en bladeren die bovenaan donkergroen en aan de onderkant met een grijs dons bedekt zijn. De bloemen vormen lange, paarse trossen, met een geur die minder krachtig is dan die van de sering.

Franck-Julien

Bloem

Spitje bloemrijze

Blad

De vlinderstruik werd op het einde van de 19de eeuw als sierplant van China naar Europa gebracht. Later ontsnapte ze uit de tuinen en veroverde ze braakland en ander door de mens verlaten plaatsen. Ze komt voor op steenachtige, droge grond, bijvoorbeeld langs de spoorweg.

? Wist u dit?

• Let op, want de vlinderstruik is een invasieve plant die de inheemse vegetatie kan bedreigen, zodat de vlinders geen gastplanten meer vinden waar ze hun eitjes kunnen leggen of in de winter kunnen schuilen.

Nut voor de mens

In China werd de schors van de wortels en de takken in de geneeskunde gebruikt.

Nut voor de fauna

De bloemen, die op seringen lijken, geven een overvloedige nectar die ze diep in hun buisjes bewaren. Alleen vlinders kunnen hem met hun lange slurf bereiken. Toch kan de vlinderstruik een negatieve impact op de vlinders hebben, omdat ze geen volledige reproductiecyclus mogelijk maakt: de rupsen kunnen zich niet met de bladeren van de vlinderstruik voeden.

Tip

De vlinderstruik en de sering verschillen op veel punten. De sering bloeit in het voorjaar, de vlinderstruik in de zomer. De bloemen van de sering zijn geuriger en haar trossen zijn rond, terwijl die van de vlinderstruik spits zijn.

Vogelmuur

- *Stellaria media* -

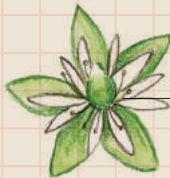
Een kussen van sterretjes

Algemene kenmerken

De gespreide, cilindervormige stengels dragen mooi zachtgroene blaadjes en vormen een dik groen kussen van ongeveer 20 cm hoogte. Tussen elk blad loopt een lijn van witte haartjes, aan afwisselende kanten van het blad.

Blad

Bloem

Bloem met 5 diep in twee verdeelde witte blaadjes.
Van mei tot oktober

Vrucht/zaad

Vogelmuur houdt van vochtige, schaduwrijke plaatsen en een rijke bodem. Ze produceert een groot aantal zaadjes (tot 6 generaties per jaar).

Wist u dit?

- De plant doet aan een sterrenhemel denken, vandaar de Latijnse naam 'stellaria'.

Nut voor de mens

Vogelmuur is lekker als sla, met malse, sappige stengels en een smaak van hazelnoot en zoete maïs.

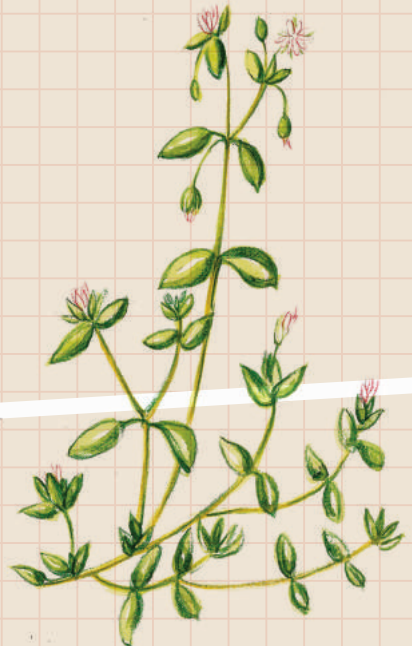
Nut voor de fauna

Vogelmuur dankt haar naam aan het feit dat vogels dol zijn op haar zaden.

Astuce

Een gemakkelijk te vinden en te oogsten bijvoeding.

Wilde rucola

- *Diplotaxis erucoides* -

Zo lekker als notensla!

Algemene kenmerken

10 tot 15 cm hoge plant. De stengel is bedekt met oranjegele haartjes. De bladeren, in een rozet aan de voet van de bloemstengel, hebben dezelfde vorm als die van notensla, maar hun centrale nerf is wit. De kleine bloemen (1 cm diameter) zijn bovenaan de stengels verzameld. Ze hebben 4 witte bloemblaadjes met paarse streepjes.

Pierre Bonet

Blad

Bloem

Ze houdt van leem- en kalkgrond. Ze komt vooral voor in de velden en boomgaarden, maar ook langs de weg en in jong braakland met veel fosfor in de bodem, als gevolg van een overdreven gebruik van kunstmest. Dit is een wild kruid dat slechts in sommige wijken van het Brussels Gewest voorkomt.

? Wist u dit?

• Veel planten kunnen moeilijk fosfor opnemen. De wilde rucola kan dat wel en haalt het als voedsel uit de grond. Haar draaiende wortels maken de bodem losser, zodat andere soorten er beter kunnen aarden.

Nut voor de mens

De knoppen, bloemen en jonge vruchten van deze eetbare plant zijn erg lekker (hun smaak houdt het midden tussen mosterd en knoflook). De jonge blaadjes zijn lekker als sla, de oudere kunnen worden gekookt. U kunt er ook lekkere pesto van maken!

Nut voor de fauna

Wilde rucola bloeit heel het jaar en is dus erg interessant voor bestuivende insecten.

Tip

Ze valt vaak op in de winter, omdat ze een wit tapijt rond de voet van bomen vormt.

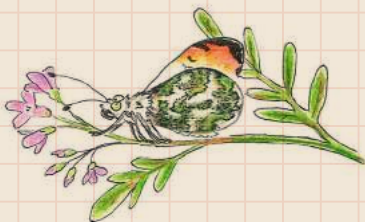
Notities

Notities

Referenties

- De Brusselse wilde plantjes in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest :
www.wildeplantjes.brussels; www.natagora.be ; www.urban-ecology.be
- Leer de wilde planten in de stad kennen :
  - > Het Observatorium voor wilde planten van de gemeente Sint-Gillis:
www.straatmadelifjes.brussels
  - > Coderingsplatform en database rond biodiversiteit:
www.observations.be
  - > Coderingsapp en database rond biodiversiteit:
ObsMapp; ObsIdentify - Plant (android); IObs (iOS)
  - > MOOC Botanique (online opleiding) van Tela Botanica :
www.tela-botanica.org
- Frans Observatoire de sciences participatives :
www.sauvagesdemarue.fr
- Alternatieven voor pesticiden :
www.ecoconso.be, www.potagersurbains.be,
www.adalia.be, www.gestiondifférenciee.be, www.velt.be
- Voor meer biodiversiteit :
www.reseanature.be
- Alternatieven voor invasieve planten :
www.alterias.be

Een uitgave van Natagora en het Centre d'écologie urbaine
www.urban-ecology.be, www.natagora.be

Redactie: Natagora, Apis Bruoc Sella asbl, Centre d'écologie urbaine asbl
Illustraties: Dominique Deblanc, Vincent Louwette of de vermelde auteur
Foto's: Natagora, Centre d'écologie urbaine, Tela Botanica of de vermelde auteur
Verantwoordelijke uitgever: Natagora, Traverse des muses 1 - 5000 Namur

Op initiatief en met de steun van **Leefmilieu Brussel**

«Brusselse wilde plantjes» is een project voor de bewustmaking van veranderingen in het landschap als gevolg van de beperking van pesticiden. Het wil de burgers attent maken op de aanwezigheid van spontane vegetatie op de voetpaden, en hen een nieuwe kijk geven op wat we meestal 'onkruid' noemen.

